

Wstęp

Główne podejścia do relacji między społeczeństwem a edukacją konstytuują dwa zasadnicze nurty. W pierwszym podkreśla się, iż edukacja musi być służebna wobec potrzeb społecznych, a tym samym wychodzić na przeciw interesom zarówno jednostek, jak też całych zbiorowości. W drugim podejściu edukacja spostrzegana jest jako ważny czynnik zmiany społecznej, kreujący postęp i rozwój. Edukację można więc traktować jako sferę zabezpieczenia potrzeb społeczeństwa jako całości, ale też jako dziedzinę zaspokajania specyficznych potrzeb indywidualnych. Nastąpiło też istotne rozszerzenie samego pojęcia edukacji, która dzisiaj nie odnosi się jedynie do oddziaływań w ramach systemu szkolnego w okresie dzieciństwa i młodości, ale obejmuje szeroko rozumiane środowisko edukacyjne, na które składają się oddziaływania szeregu instytucji pozaszkolnych w przestrzeni całościowej działalności człowieka. Teksty prezentowane na stronach tego tomu wpisują się właśnie w ten typ myślenia o edukacji, którego cechą jest szerokie, ogólnospołeczne traktowanie działań edukacyjnych w długiej perspektywie temporalnej od dzieciństwa do dorosłości.

Niniejszą publikację charakteryzuje więc to, że dotyka ona różnych aspektów nauk o edukacji. Cechą zawartych w niej tekstów jest rozszerzenie pola poznawczego pedagogiki, która nie jest postrzegana tylko w odniesieniu do systemu szkolnego i systemu kształcenia. Traktuje ona bowiem środowisko edukacyjne w szerszej perspektywie – jako ważną składnię życia społecznego. W takim rozumieniu w społeczeństwie funkcjonuje wiele podmiotów powołanych do realizacji celów edukacyjnych. Należy więc wskazać szereg sfer życia społecznego, takich jak polityka, ekonomia, nowe technologie, media, oddziaływania placówek kultury, które obejmują i realizują zadania edukacyjne. Można zatem powiedzieć, a czego potwierdzeniem są zawarte w opracowaniu teksty, iż oddziaływania edukacyjne mają swój początek w wielu dziedzinach życia społecznego. Cechą przeobrażeń pojawiających się w myśleniu o kształceniu jest nie tylko rozszerzenie sfer oddziaływań edukacyjnych, ale także zaznaczająca się interdyscyplinarność w rozwiązywaniu problemów w tym obszarze społecznej działalności. Takie podejście stwarza szanse na lep-

sze przystosowanie współczesnej edukacji do ciągle zmieniającej się rzeczywistości, co dla naszej oświaty jest wyzwaniem szczególnie aktualnym, gdyż na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci kraj nasz doświadczył wielu przeobrażeń związanych ze zmianą systemową, członkostwem w Unii Europejskiej i procesami globalnymi. Zachodzi więc potrzeba określania roli edukacji i zmian, jakie w niej następują w kontekście pojawiających się nowych tendencji społecznych. Szybkość i wielość zmian rodzi potrzebę kształtowania umiejętności radzenia sobie w nieprzewidywalnej przyszłości poprzez świadomy w niej udział. Budowanie tej świadomości oraz partycypacja w procesie zmian są ważnym elementem włączania się nowych pokoleń w nurt życia społecznego. Istotną rolę w tym względzie powinna spełniać szeroko pojęta edukacja, która winna być miejscem kształtowania humanistycznych postaw, troski o demokratyczny wymiar przemian społecznych, wdrażania społeczeństwa w arkana dokonującej się w coraz szybszym tempie rewolucji informacyjnej i medialnej, miejscem walki z zagrożeniami życia, zdrowia i środowiska człowieka.

Trudno nie dostrzegać, że te wielopłaszczyznowe zmiany mają konsekwencje dla edukacji, a jednocześnie, że przeobrażenia w sferze życia społecznego wymuszają zmianę w obszarze oświaty.

W rekomendowanym przeze mnie do lektury opracowaniu autorzy podjęli kilka ważnych wątków edukacyjnych, zawartych w sześciu częściach proponowanego tomu.

Pierwsza część odnosi się do szeroko rozumianej edukacji wczesnoszkolnej. Autorzy dotknęli tam kilka ważnych wątków dotyczących znaczenia rodziny w edukacji dzieci w tej właśnie grupie wiekowej, a także problematykę wykorzystania środowiska przyrodniczego w procesie nabywania wiadomości i umiejętności w młodszym wieku szkolnym, jak też dokonali analizy poziomu zachowań zdrowotnych u dzieci w wieku przedszkolnym i ich rodziców.

Kulturowe aspekty kształcenia stanowią kanwę opracowań zawartych w części drugiej. Znaleźć w niej można teksty traktujące o planowaniu i realizacji projektów edukacyjnych poprzez nauczycieli wczesnej edukacji w oparciu o świat wartości zawarty w utworach literackich dla dzieci, a także ciekawe opracowanie dotyczące kanonu literatury muzycznej w praktyce edukacyjnej oraz interesujący tekst odwołujący się do poszukiwania polskiego stylu narodowego w sztuce i edukacji artystycznej na przełomie XIX i XX wieku.

W części trzeciej znalazły się opracowania dotyczące szeroko pojętej kultury fizycznej i wychowania zdrowotnego. Problematyka tej części obejmuje zagadnienia dotyczące: wychowania fizycznego i sportu w polskiej rzeczywistości edukacyjnej, form aktywności fizycznej w środowisku wodnym, prozdrowot-

nych działań profilaktycznych, a także zagranicznych badań dotyczących nawyków żywieniowych młodzieży.

Część czwarta poświęcona jest problemom edukacji zawodowej i prozawodowej w oparciu o budowanie kapitału ludzkiego poprzez oddziaływania edukacyjne. Zawarte w tej części teksty odnoszą się do przyszłości szkolnictwa zawodowego w Polsce, sytuacji zawodowej absolwentów szkół wyższych, systemu kształcenia zawodowego w siłach zbrojnych, a także odwołują się do skuteczności pracy edukacyjno-wychowawczej OHP w oparciu o analizę losów życiowych ich absolwentów.

Kolejna, piąta część tomu odnosi się do aksjologicznych i społecznych problemów edukacji jutra. Prezentuje ona zagadnienia poświęcone kształtowaniu osobowości (osobistości) relacje zasady równości z wolnością i sprawiedliwością, a także teksty dotyczące wolontariatu w wymiarze egzystencjonalnym i medialnym.

Ostatnia, szósta część książki dotyczy edukacji i egzystencji osób dorosłych i skupia się na takich zagadnieniach, jak: neurodydaktyczne uwarunkowania uczenia się dorosłych, wybrane aspekty funkcjonowania społecznego ludzi starych w Polsce, portale społecznościowe w życiu młodzieży akademickiej oraz migracje zarobkowe mężczyzn z terenów wiejskich i ich skutki.

Ta krótka prezentacja zagadnień obejmujących treść tego tomu dowodzi, że obecnie, bardziej niż kiedykolwiek dotąd, edukacja traktowana jest jako zadanie całozyciowe. Stąd też tylko w niektórych opracowaniach autorzy odwołują się do funkcjonowania szkoły i problemów z tym związanych, natomiast część tekstów odnosi się do oddziaływań edukacyjnych podejmowanych wobec jednostek na przestrzeni całego życia. Wielość przywoływanych zagadnień oraz wieloaspektowość wątków ukazuje interdyscyplinarny charakter nauk o edukacji oraz zróżnicowanie zainteresowań autorów opracowań.

Kończąc, wyrażam nadzieję, że książka ze względu na rodzaj podejmowanej problematyki oraz charakter zawartych w niej treści zainteresuje wszystkich tych, którym problematyka szeroko rozumianej edukacji jest szczególnie bliska. Potencjalnymi jej czytelnikami powinni być przede wszystkim nauczyciele akademicy na pedagogicznych kierunkach studiów, pedagodzy-praktycy oraz studenci.

Andrzej Ćwikliński

